

**ZBORNİK RADOVA
POVODOM 70. GODIŠNJICE ŽIVOTA
AKADEMIKA JOVANA VUKOVIĆA**

(ANUBiH, knjiga XXXIV, Odjeljenje društvenih nauka,
knjiga 6, Sarajevo, 1977)

Po već osveštanom evropskom uzusu ušlo je u običaj da se istaknutim naučnim radnicima posveti zaseban zbornik radova iz pera ljudi iste struke. Naša sredina ovim se odužuje akademiku Jovanu VUKOVIĆU, profesoru slavistike, čiji smo studenti bili gotovo svi mi koji sada predajemo na Odsjeku za južnoslovenske jezike ili radimo u Institutu za jezik i književnost. Pokojni profesor VUKOVIĆ bio je slavista evropskog formata, a naročito je bio upućen u pitanja slovenske akcentologije, zatim dijalektologije i sintakse srpskohrvatskog jezika.

Zbornik je bio namijenjen da se njime obilježi 70. godišnjica profesorova života, ali je sticajem razlogâ tehničke naravi objavljen sa zakašnjenjem. Pokojni profesor nije doživio njegovo izlaženje, ali je za života bio već upoznat sa prispjelim radovima. Nešto od javno iskazanih formalnih počasti time je uskraćeno, ali zbornik ima jednaku vrijednost za našu i evropsku slavistiku.

U zborniku je objavljeno 55 priloga, od čega 30 iz pera autora iz naše zemlje (gotovo iz svih univerzitetskih središta), a 24 iz pera inostranaca iz 6 evropskih zemalja (Bugarske, Čehoslovačke, Poljske, Sovjetskog Saveza, Austrije, Njemačke Demokratske Republike i jedan iz Sjedinjenih Američkih Država. Ovaj posljednji prilog je iz pera Zbignjeva GOLOMBA, profesora iz Čikaga, porijeklom Poljaka, koji je danas slavista svjetskoga glasa.

Na srpskohrvatskom jeziku štampano je 27 priloga, pri čemu valja znati da su i neki inostrani slavisti objavili ovdje svoje radove na srpskohrvatskom jeziku, npr. austrijski profesor (češkog po-

rijekla) František MAREŠ. Na srpskohrvatskom jeziku objavili su svoj rad i neki poznatiji jugoslovenski slavisti kojima sh. nije maternji, npr. Blaže KONESKI. Jedan rad štampan je na engleskom jeziku, to je prilog poznate poljske slavistice Zuzane TOPOLJINSKE. Svi su ostali radovi štampani na nekom od slovenskih jezika: bugarskom, češkom, makedonskom, slovenačkom, poljskom, slovačkom, lužičkosrpskom, bjeloruskom i ruskom. Tu su zastupljeni gotovo svi slovenski jezici, pa će to biti dobra prilika za mlade slaviste — da se isprobaju na tekstu pojedinih slovenskih jezika.

Iz Bugarske su se javila 4 istaknuta slavista: Petar DINEKOV (svojim prilogom PREVODITE V ISTORIJATA NA BÄLGARSKATA LITERATURA PRED VÄZRAŽDANETO), Ivan KOČEV (prilogom SPECIFIČNI OSOBENOSTI NA KONSONANTNATA KORELACIJA TVÄRDOST-MEKOST V BÄLGARSKIJA EZIK), Emilija KOČEVA (prilogom EDIN NOVOOTKRIT RÄKOPIS OT XIX VEK KATO IZVOR NA BÄLGARSKATA ISTORIČESKA DIALEKTOLOGIJA) i Ivan LEKOV (prilogom EZIKOVI KATEGORII S IMPLICITNA (SKRITA) FORMA V SLAVJANSKITE EZICI). Dinekov veoma uvjerljivo ističe udio prevodne beletristike u domaćoj književnosti, Kočev vrlo stručno raspreda o korelaciji suglasnika po obilježju mekoće/tvrdoće, E. Kočeva bilježi zanimljiv izvor u istraživanju bugarskih dijalekata, a glasoviti stručnjak u oblasti uporedne gramatike slovenskih jezika I. Lekov registruje u svom napisu jednu zanimljivu pojavu u današnjim slovenskim jezicima.

Iz Čehoslovačke javili su se svojim priložima (na češkom jeziku) pok. Jaromír BJELIČ, vrhunski stručnjak za pitanja dijalektologije (prilogom K OTÁZKAM USPOŘADANI SLOVANSKÉHO LINGVISTICKÉHO ATLASU), Karel HORÁLEK, vodeći češki slavista (prilogom THEORIE JAZYKOVÝCH FUNKCI A STYLISTIKA) i Slavomír UTEŠENÝ istaknuti češki slavista (prilogom OD SLOVNÍHO TABU K HRANÍ SE SLOVY). Bjelič kao iskusan dijalektolog i tvorac velikog atlasa češkog jezika govori o nekim iskustvima koja bi valjalo ugraditi u Opšteslovenski lingvistički atlas, Horálek kao znalac teorije književnog jezika i poetike nudi nam u svome prilogu korisne i provjerene naučne informacije, Utešený zanimljivo raspravlja o antropološkoj strani jezičkih pojava. Na slovačkom jeziku oglasio se Anton HABOVŠTIK (prilogom O PRIČINACH MAXIMALNEJ ČLENITOSTI NAREČOVEJ LEKSIKY). U tome radu svi oni koji se bave dijalektologijom naći će veoma zanimljiva rezonovanja o uzrocima nastajanja pokrajinske leksike.

Iz Sovjetskog Saveza učestvovali su svojim priložima na ruskom jeziku sljedeći slavisti: R. I. AVANJESOV (K PROBLEMATIKE OBŠČESLAVJANSKOGO LINGVISTIČESKOGO ATLASA), P. A. DMITRIEV (O DVIH TIPAH ZNAČENIJ PRISUBSTANTIVNO-OTNOSITELJNYH PRIDATOČNYH), V. P. GUDKOV (K IZUČENIJU ORFOGRAFIČESKOJ PRAKTIKI ZAHARIJA ORFELINA), N. I. TOLSTOJ (ZAMETKI PO SLAVJANSKOJ FRAZEOLOGII: *zdrav kao riba*) i O. I. TROFIMKINA (O NEKOTORYH HUDOŽESTVENNYH PRIJOMAH S. M. LJUBIŠI). Na bjeloruskom jeziku

oglasio se svojim prilogom A. A. KRYVICKI (TRADYCYJNY SELJSKI MOVNY LANDŠAFT BELARUSI). U ovom radu autor nudi veoma korisne podatke o stanju u bjeloruskoj dijalektologiji, pri čemu ispoljava dobro poznavanje metodologije u tome poslu. Zanimljivo je da su svi sovjetski slavisti koji su dali svoj prilog u ovom zborniku ujedno i dobri poznavaoči srpskohrvatskog jezika. Od njih su trojica sasvim poznati, već odavno, i prisutni u jugoslovenskoj slavistici (Dmitrijev — profesor srpskohrvatskog jezika iz Lenjin-grada, a N. Tolstoj i V. Gutkov profesori iz Moskve). Prijatno je što se u zborniku nalaze i prilogi mlađih sovjetskih slavista — Trofimkine i Krivickoga.

Iz Poljske se javilo svojim priložima u čast prof. VUKOVIĆA čak 7 slavista, i to 6 priloga na poljskom i jedan na engleskom: Kazimierz FELESZKO (O PEWNYCH OSOBLIWOŚCIACH SKŁADNI ŚLASKIEJ), Violetta KOSESKA-TOSZEWA (Z ZAGADNIEN TEMPORALNO-ASPEKTOWYCH W JEZYKU BUŁGARSKIM), Anna KOWALSKA (Z ZAGADNIEN SŁOWOTWORCZYCH W GEOGRAFII LINGWISTYCZNEJ), Hanna POPOWSKA-TABORSKA (RDZEN SRB — W DIALEKTACH KASZUBSKICH), Zdzisław STIEBER (O GENETYCZNYM STOSUNKU DZISIEJSZYCH POLSKICH SPÓŁGŁOSEK), Franciszek SŁAWSKI (SERBOCHORWACKIE DIALEKTYCNE *lakom* 'umalo, malo', beinahe), Zuzanna TOPOLINSKA (PHONOLOGICAL CHANGE AND LINGUISTIC GEOGRAPHY). Topoljinska sa svojim velikim istraživačkim iskustvom, i još većim lingvističkim znanjem, raspravlja o značaju fonoloških promjena u lingvističkoj geografiji. Posebno nam je prijatno što među priložima iz Poljske, i na poljskom jeziku, možemo da čitamo i kraće tekstove veterane poljske slavistike Zdjislava ŠTIBERA i Francišeka SLAVSKOGA. Razumije se, i ostali radovi poljskih slavista veoma su vrijedni i kvalitetni — svaki u svom domenu.

Iz susjedne Austrije javila su se dvojica slavista različitog profila: F. MAREŠ (prilogom SILABIČNE LIKVIDE U SRPSKOHRVATSKOM I ČEŠKOM JEZYKU) i mlađi slavista Gerhard NEWEKLOWSKI (prilogom IZ LEKSIČKOG BLAGA GRADIŠĆANSKIH HRVATA). Oba su rada vrlo stručna i korisna su za one slaviste koji se bave uporednom gramatikom slovenskih jezika ili slovenskom dijalektologijom. Pisani su na srpskohrvatskom jeziku.

Iz Njemačke Demokratske Republike javio se Frido MICHALK, i to na lužičkosrpskom jeziku (prilogom BURSKI GOLC Z TEGO SERBSKEGO LANDU). Za nas je ovaj rad posebno prijatan jer se prvi put u našoj sredini pojavljuje naučni članak na jeziku Lužičkih Srba. U njemu je data filološka i lingvistička analiza jednoga djela iz 17 stoljeća. Djelo je stihovano, i to na nekom dijalektu donjolужиčkog jezika. Prvi put ga je objavio, sa propratnim komentarom, čuveni lužičkosrpski lingvista A. Muka. Sad mu se autor vraća — usavršavajući njegovo filološko i lingvističko tumačenje.

Iz Sjedinjenih Američkih Država javio se Zbignjev GOŁAB (prilogom na poljskom jeziku NAZWA ETNICZNA SERBOWIE, sch. SRBI, gluz. SERBJA/SERBJO NA TLE TOPONIMII SŁOWIAN-

SKIEJ). U ovom napisu, veoma stručno i znalački, prof. Golomb se vraća etnonimu kojim sebe označavaju balkanski i Lužički Srbi. Za ljubitelje toponimike i etimologije ovaj članak je prava poslastica, jer je napisan duhovito, domišljato i uz upotrebu modernog naučnoistraživačkog aparata.

Od priloga jugoslovenskih slavista navešćemo najprije radove na slovenačkom i makedonskom jeziku, pa zatim one na srpskohrvatskom. Od slovenačkih slavista javio se ugledni toponomasta i etimolog prof. France BEZLAJ. Naslov njegovoga rada glasi: ABE-SIVNA FUNKCIJA PREPOZICIJE IN PREVERBA *o(b)*. Tu se raspravlja o tome da li su konstrukcije tipa slovenačkog *ob kaj priti*, češkog *prijít oč* (u značenju 'ostati bez nečega, lišiti se nečega') germanizam ili su možda slovenskoga porijekla. Većina slavista smatra takve obrte germanizmima (model *um etwas bringen, um etwas kommen*), ali neki vjeruju da su se mogli razviti, nezavisno, na slovenskom tlu. Prof. BEZLAJ traga za argumentima koji bi išli u prilog drugoj postavci.

Iz Makedonije su se javili Božo VIDOESKI i Kosta PEEV, i to prvi svojim prilogom FONOLOŠKI OPIS NA GOVOROT NA KAJLARSKOTO SELO EMBORE (EGEJSKA MAKEDONIJA), drugi prilogom PRILOG KON MAKEDONSKATA DIJALEKTNA LEKSIKA. Oba su članka stručno i zanimljivo napisana. Njihove autore poznajemo i odranije, iz stručne literature, kao izvrsne slaviste i terenske istraživače makedonskih dijalekata. Blažo KONESKI, središnja ličnost makedonske slavistike, priložio je za ovu priliku vrlo zanimljiv rad pod naslovom (na srpskohrvatskom) O TAKOZVANOM MIJEŠANJU NAZALA. U slavistici je poznata ta pojava — kako u narodnim govorima tako i u starijim tekstovima — na bugarskom i makedonskom terenu. U radu su donekle rezimirani dosadašnji pogledi na nju i dato je dosad najbolje njeno tumačenje. Zbog toga je prilog B. KONESKOG naročito važan za one slaviste koji se bave slovenskom dijalektologijom i uporednom gramatikom slovenskih jezika.

Prilozi na srpskohrvatskom jeziku došli su nam iz svih republika u kojima je srpskohrvatski maternji jezik osnovne mase stanovništva: iz Hrvatske, Srbije, Crne Gore i BIH. Tako ćemo ih i razmotriti — po navedenom slijedu navođenja. Iz Zagreba, Zadra (i drugih središta) javilo se 8 autora, koji su svojim dragocjenim priložima znatno obogatili ovaj zbornik; pogotovu ako se uzme u obzir da su to sve radovi iz različitih područja slavistike. Vladimir ANIĆ javio se prilogom MISLI ANTONIJA GRAMŠIJA O KNJIŽEVNOM JEZIKU. Tu se autor pozabavio jednim veoma zanimljivim detaljem iz Gramšijeve djelatnosti, i predstavio nam toga italijanskog ideologa sa jedne gotovo nepoznate strane. Ovaj članak može biti od koristi pri izgradnji jezičke politike kod nas.

Dalibor BROZOVIĆ, vodeći hrvatski slavista, javio se veoma iscrpnim, stručnim i korisnim prilogom pod naslovom UZ OPIS STAROHRVATSKOSRPSKOGA FONOLOŠKOG SUSTAVA. U podnaslovu se već ističe da je rad sačinjen za potrebe Općeslavenskoga

lingvističkog atlasa. Prijatna mi je dužnost da ovom prilikom istaknem da je BROZOVIĆ, zajedno sa preminulim jubilatom prof. J. VUKOVIĆEM, jedan od stubova Opšteslovenskog lingvističkog atlasa, što ga je u pomenutom radu sam BROZOVIĆ označio najvećim poduhvatom u slavistici. Pridružen uz priloge češkoga slaviste J. BJE-LIČA i sovjetskoga slaviste R. I. AVANJESOVA, Brozovićeov prilog je najvaljaniji teorijski prilog slovenskoj dijalektologiji. On će dobro doći mlađim slavistima kao polazište za izučavanje istorije sh. jezika i njegove dijalektologije. Božidar FINKA priložio je za ovu priliku rad pod naslovom PROBLEM OBLIKOVANJA MJESNIH IMENA TIPA *Sali* i *Kali*. Tu je znalački i stručno ponudio obrazac ispravnoga rezonovanja u razjašnjavanju pojava naše toponimike. Svetozar MANOJLOVIĆ ponudio je zanimljiv rad iz istorijske morfologije u čakavskom dijalektu. Njegov prilog ima naslov JEDNA PRETPOSTAVKA O ŠIRENJU INSTRUM SING FEMININA S NASTAVKOM *-ov* U ČAKAVŠTINI. Mate ŠIMUNDIĆ dao je vrijedan prilog iz onomastike pod naslovom ZNAČENJE IMENA OSOBA U »PRIČAMA IZ DAVNINE« IVANE BRLIĆ-MAŽURANIĆ. Petar ŠIMUNOVIĆ obogatio je zbornik svojim dragocjenim prilogom pod naslovom GEOGRAFSKA NOMENKLATURA ZA USJEKE I PROLAZE U KRŠU. Za one koji se interesuju za toponimiku, to je vrlo privlačan rad, jer je argumentovano napisan. Posebno je zanimljiv prilog Antuna ŠOJATA pod naslovom KAJKAVSKO NARJEČJE U SUVREMENIM DRUŠTVENIM UVJETIMA. Rad je dragocjen svojim opaskama o sudbini dijalekta u uslovima funkcionisanja normiranoga književnog jezika. On daje vrijedne podatke onima koji se bave teorijom književnog jezika i uopšte sociolingvistikom. Prilog Zlatka VINCEA TEŽNJA ZA JEZIČNOM ČISTOĆOM U HRVAT. KNJIŽ. IZRAZU PROŠLIH STOLJEĆA odlikuje se cjelovitošću i zaokruženošću izlaganja, pa je stoga koristan svima onima koji se zainteresuju za čistunstvo u pojedinim slovenskim jezicima.

Iz SR Srbije javilo se 5 autora, i to trojica iz Beograda i trojica iz Novog Sada. Dragoljub PETROVIĆ, ugledni dijalektolog, javio se člankom pod naslovom NEKE NAPOMENE O REFLEKSU POLUGLASNIKA U GOVORU ŠESTANA. Iako malen po obimu, rad otkriva iskusnog i izvježbanog dijalektologa, pa je stoga vrlo koristan onima koji se bave slovenskom dijalektologijom i uporednom gramatikom. Konisna obavještenja u njemu će naći i balkanolozi Aleksandar MLADENOVIĆ javio se prilogom FILOLOŠKI KOMENTAR UZ JEDNO PISMO IZ HERCEGOVINE UPUĆENO DUBROVNIKU 1728. GODINE. Tu je dao obrazac filološke analize staroga teksta. Rad je koristan svima filozozima, bez obzira na njihovo iskustvo. Velimir MIHAJLOVIĆ javio se prilogom pod naslovom MISCELLANEA ETYMOLOGICO-ONOMASTICA. Svojim radom predstavio se kao odličan i pouzdan etimolog, kao pravi erudita. On ima sve kvalitete jednoga dobrog onomasta.

Iz Beograda su se javila trojica slavista, svi prilozima koji su pisani na visokom naučnom nivou, iako sva trojica sa različitim

slavističkim profilom. Asim PECO priložio je rad pod naslovom POĆI — POJDEM I SLIČNI GLAGOLSKI OBLICI. Tu nam je ponudio novo tumačenje nekih pojava u glasovnom procesu jotovanja. Mitar PEŠIKAN, odličan i izvježban leksikograf, priložio je rad pod naslovom LEKSIKALIZACIJA MNOŽINE IMENICA I OBRADA OVE POJAVE U RJEČNICIMA. Članak se odlikuje oštrinom zapažanja i uvjerljivošću lingvističkog rezona. Radoje SIMIĆ obogatio je ovaj jubilarni zbornik vrijednim prilogom pod naslovom GRAMATIČKA MORFEMA KAO OBILJEŽJE REČENIČNE STRUKTURE. U Simićevom radu spojene su dvije vrline, i to jasnost rasuđivanja i vladanje modernom aparaturom savremene lingvistike.

Prijatno nam je što ovdje možemo pomenuti i priloge dvojice crnogorskih slavista, i to Drage ČUPIĆA i Branislava OSTOJIĆA. Prvi ima naslov REFLEKSI JATA U GOVORU BJELOPAVLICA, a drugi LJUBIŠINO DJELO KAO IZVOR ZA DANIČIĆEVO KOMENTARISANJE LEKSIKE U RJEČNIKU JAZU. Oba rada nude korisne informacije, svaki u svojoj oblasti.

Najzad ćemo pomenuti i priloge bosanskohercegovačkih slavista. Prof. Rikard KUZMIĆ priložio je rad pod naslovom ETIMOLOŠKO-SEMANTIČKI SUPSTRAT GEOGRAFSKIH I SLIČNIH IMENA. U ovom radu ugledni sarajevski poliglota ispoljio je i ovog puta svoje veliko znanje i sve draži svoga stila. Akademik Branislav ĐURĐEV, po struci istoričar, priložio je veoma zanimljiv rad pod naslovom OTKUD TURSKE ASPRE U ODREDBAMA ZAKONA NOVOG BRDA. Sarajevski slavista širokog profila prof. Malik I. MULIĆ dao je dragocjen prilog pod naslovom PRILOG PITANJU PROZODIJE STAROCHRVENOSLOVENSКИH TEKSTOVA. Rad je napisan uvjerljivo i biće od koristi svima slavistima, bez obzira na njihovo teorijsko i praktično (didaktičko) iskustvo. Ksenija MILOŠEVIĆ obogatila je Zbornik prilogom pod naslovom O PITANJU »RELATIVSKOG« KARAKTERA SRPSKOHRVATSKOG IMPERFEKTA. Rad je napisan iscrpno i savjesno, sa poznavanjem lingvističke teorije i ranijih dostignuća stručne literature o tom pitanju. Zbog toga je i njeno lingvističko rasuđivanje vrlo uvjerljivo i sugestivno. Rad će biti od koristi prije svega studentima sh. jezika, a zatim i ostalim korisnicima stručne lingvističke literature. Miloš OKUKA priložio je vrijedan rad pod naslovom »GLAS *h* U RAMSKOM GOVORU I PITANJE NJEGOVE FONOLOŠKE VRIJEDNOSTI«. Tu je pokazao sve vrline dobrog terenskog istraživača i pouzdanog znalca srpsko-hrvatske dijalektologije. Milivoje MINOVIĆ priložio je zanimljiv rad pod naslovom O NEADEKVATNOSTI JEDNE SAVREMENE SH. PRAVOPISNE NORME. Nenad VUKOVIĆ priložio je interesantan rad pod naslovom IGRA »SEVER-KOBILE«, u kojem raspravlja o jednoj antropolingvističkoj pojedinosti, veoma karakteristično. Dragomir VUJIČIĆ javio se prilogom ČLAN *gostb* U STRUKTURI DVOČLANIH ONOMASTIČKIH NAZIVA NA BOSANSKOM TERE-NU. To je vrijedan rad za one koji se bave onomastikom. Nevenka GOŠIĆ priložila je zanimljiv članak JEDAN PRIMJER INOVACIJE IZ NARODNOG JEZIKA U ČAJNIČKOM JEVANĐELJU, gdje ras-

pravlja o uticaju narodnog govora na pisani jezik starih knjiga. Radoslav MATIĆ zanimljivo raspravlja o hidronimu Trebižat u član-ku ŠTA O TREBIŽATU GOVORI NJEGOVO IME.

Zanimljivo je da su u Zborniku zastupljene, i to najvrednijim priložima, baš one oblasti kojima se bavio i naš pokojni jubilat prof. VUKOVIĆ. To su slovenska akcentologija, istorija sh. jezika, dijalektologija i sintaksa. U tome smislu valja istaknuti priloge D. BROZOVIĆA, D. PETROVIĆA, B. VIDOESKOG i drugih jugosloven-skih dijalektologa. Iz sintakse treba istaknuti priloge K. MILOŠE-VIĆ, P. A. DMITRIJEVA, K. FELJEŠKA i V. KOSESKE, a iz oblasti akcentologije prilog M. I. MULIĆA.

Sve u svemu, ovaj zbornik odlikuje se bogatstvom i temat-skom raznolikošću, tako da slavista svakog profila može u njemu naći vrijedan rad iz oblasti kojom se zanima. Kao takav može se preporučiti svima slavistima, a posebno mladima, jer je zbilja in-formativan i vrijedan.

Izreći ćemo i jednu kritičnu ocjenu, koja se odnosi na prevelik broj tipografskih pogrešaka. Priznajem da su one neizbježne u zbor-niku koji je pisan na nekoliko pisama i sa upotrebom različitih ćiri-ličkih i latiničnih grafija (bugarska, ruska, češka, poljska, engleska), ali broj takvih grešaka morao bi ipak da bude manji — u jednoj pub-likaciji ovoga ranga. Da je rukopis prošao kroz više ruku stručnjaka različitoga profila, štamparske pogreške svele bi se, sigurno, na pod-nošljivu mjeru.

Bogdan Dabić